

נכטיגל, גדוד

יחידה צבאית של אוקראינים בשירות הגרמנים. בסוף 1940 ובתחילת 1941 הגבירו הגרמנים, בתמיכתם המלאה של המנהיגים האוקראינים הלאומנים, את גיוסם של צעירים אוקראינים ליחידות צבאיות נפרדות ולארגונים צבאיים למחצה. המנהיגים האוקראינים ביקשו בדרך זו לקדם את האינטרסים המדיניים שלהם, מתוך הישענות על גרמניה במלחמה המתוכננת נגד ברית המועצות. הגרמנים רצו לנצל את הלאומנים האוקראינים לתכניותיהם הצבאיות לפלישה מזרחה.

על רקע זה הקימו הגרמנים בתחילת 1941 'לגיון אוקראיני' ובו כ-700 איש. במאי 1941 חולק הלגיון לשני גדודים: 'נכטיגל' ו'רולנד' ('Roland'). המפקד הצבאי הגרמני של נ' היה אלברכט הרצנר והפיקוח הפוליטי היה בידי פרופסור תיאודור אוברלאנדר, ממודיעין הצבא הגרמני. המפקד האוקראיני של היחידה היה רומן שוחביץ'. לאחר הקמתו הועבר נ' למחנה אימונים בנויהאמר (Neuhammet) שבשלזיה.

בראשית פלישת הגרמנים לברית המועצות ב-22 ביוני 1941 נשלח נ' לחזית באיזור פשמישל (Przemysl). כבר ב-30 ביוני נכנס נ', עם יחידות גרמניות ללבוב, ושם השתתפו חיילי הגדוד, ועמם הגרמנים והאספסוף האוקראיני שבעיר, בפרעות ובמעשי הרצח ביהודים שאירעו בימים 30 ביוני – 3 ביולי 1941. באותם ימים נחטפו יהודים בחוצות העיר, הובלו למקומות ריכוז בכמה בתי סוהר ונרצחו באכזריות רבה. קציר הדמים בארבעת ימי הפרעות הסתכם בכ-4,000 נפש. התואנה לעריכת הפוגרום ביהודי לבוב היתה העלילה שהפיצו הגרמנים והאוקראינים בזדון, שלפיה נטלו היהודים חלק ברצח אסירים מדיניים בידי הסובייטים לפני נסיגתם.

בין המפקדים והחיילים האוקראינים של נ' היו רבים מאוד מתומכי סיעתו של סטפן בנדרה בתנועה הלאומית האוקראינית, והם היו מעורבים בנסיגת נפל של הלאומנים האוקראינים ב-1 ביולי 1941 להכריז בלבוב על הקמת מדינה אוקראינית. הגרמנים דיכאו את הניסיון ההוא, ויש סבורים כי מעורבותם של אנשי הגדוד באירועים הללו היא שגרמה שב-7 ביולי 1941 הוצאה היחידה מלבוב ונשלחה לחזית במזרח. הגדוד עבר דרך זלוצ'וב וטרנפול והגיע לאיזור ויניצה, ובדרכם השתתפו אנשי הגדוד בפרעות ביהודים. בגלל המשך מעורבותם של חיילי הגדוד בפעילות לקידום מטרות מדיניות אוקראיניות, בניגוד לעמדת הגרמנים, הוצאה היחידה מאוקראינה. באוקטובר 1941 סופח חלק ניכר מאנשי היחידה ליחידות צבאיות גרמניות שעסקו בדיכוי פרטיזנים

בבילרוסיה. ב-1 בדצמבר 1941 פורק הגדוד סופית. חלק מאנשיו הצטרף ליחידות עזר
משטרטיות אוקראיניות בשירות הגרמנים.